

NZ-21019

Seat No. _____

Third Year B. A. (Non CBCS) Examination

February – 2017

Hindi : Paper - XI

(Translation) (अनुवाद)

(New Course)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- सूचना : (१) संपूर्ण प्रश्नपत्र (क) तथा (ख) दो भागों में विभाजित हैं ।
(२) सभी प्रश्नों के अंक दायी ओर निर्देशित हैं ।

विभाग – क

१ अनुवाद के प्रकारों की सविस्तार चर्चा कीजिए । १५

अथवा

१ अनुवाद की व्युत्पत्ति और अर्थ बताते हुए सिद्ध कीजिए कि अनुवाद शिल्प, कला या विज्ञान है ? १५

२ अनुवाद में शब्दकोशों का महत्व सिद्ध करते हुए विभिन्न शब्दकोशों का परिचय दीजिए । १५

अथवा

२ अनुवाद की परिभाषा देते हुए अनुवाद के विकासक्रम पर प्रकाश डालिए । १५

३ (अ) टिप्पणी लिखिए : (कोई एक) १०

(१) अनुवाद की आवश्यकता ।

(२) अनुवाद का भविष्य ।

(३) अच्छे अनुवादक के गुण ।

- (ब) एक वाक्य में उत्तर लिखिए : ५
- (१) अनुवाद क्या है ?
 - (२) अनुवाद में 'अनु' क्या है ?
 - (३) अनुवाद के प्रमुख कितने प्रकार हैं ? कौन-कौन से ?
 - (४) 'दुभाषिया' शब्द का अर्थ क्या है ?
 - (५) 'तत्सम्' शब्द किसे कहते हैं ?

- (क) रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए : ५
- (१) शब्द संस्कृति के _____ होते हैं ।
(वाहक, दाहक, चाहक)
 - (२) उमर खैयाम की रूबाईयों का अनुवाद _____ ने किया है ।
(अज्ञेय, दिनकर, बच्चन)
 - (३) _____ निम्न कक्षा का अनुवाद माना जाता है ।
(छायानुवाद, भावानुवाद, शब्दानुवाद)
 - (४) डॉ. भोलानाथ तिवारी ने _____ नामक पुस्तक लिखी है ।
(अनुवाद, अनुवाद विज्ञान, अनुवाद कथा)
 - (५) प्रेमचंदजी के अधिकांश उपन्यास _____ से हिन्दी में अनूदित हुए हैं ।
(अंग्रेजी, संस्कृत, उर्दू)

विभाग - ख

- ४ (अ) हिन्दी में अनुवाद कीजिए : १५

આપણું શિક્ષણ સમય પસાર કરવાનું એક સાધન માત્ર બની ગયું છે. જ્ઞાન કરતાં ગમ્મત ખાતર - એક મજાક ખાતર જાણે કે વિદ્યાર્થીઓ શાળા-કોલેજમાં જાય છે. આપણા વર્ગોએ સિનેમા હોલનું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું છે. શિક્ષક રસિક ટુચકાઓ કહીને કે ચિત્રવિચિત્ર ટીકાઓ કરીને પ્રેક્ષકગણને ખુશ કરવા મથતો અભિનેતા બની જાય છે. વિજ્ઞાને શોધેલાં મનોરંજનના અનેક સાધનોની જેમ શિક્ષણ પણ મનોરંજનનું એક સાધન બની ગયું છે. વિદ્યાર્થીઓને ન તો ડહાપણ મેળવવાની ધગશ છે, ન જ્ઞાનની તરસ. તેમની એક માત્ર ઈચ્છા છે ડિગ્રી કે ડિપ્લોમાનું પ્રમાણ-પત્ર મેળવવાની ! એ ડિગ્રીઓ નામમાં પ્રભાવક પણ કામમાં નિરસત્વ હોય છે.

(ब) गुजराती में अनुवाद कीजिए :

५

अच्छे अनुवादक के लिए तीन बातें आवश्यक हैं । पहली बात तो है स्रोतभाषा का ज्ञान । स्रोतभाषा का ज्ञान भी कई प्रकार का हो सकता है । जैसे कि किसी रूसी पुस्तक का अनुवाद करना है । यदि वह पुस्तक गणित की हो तो रूसी भाषा के सामान्य ज्ञान से काम चल जायेगा, किंतु वह कविता की पुस्तक है या ऐसा उपन्यास है, जिसमें आँचलिकता का पुट है, तो फिर भाषा का ज्ञान उच्चकक्षा का होना आवश्यक है ।

५ (अ) हिन्दी में अनुवाद कीजिए :

१५

शाળામાં આરોગ્ય પરીક્ષણનાં અંતે બાળ વ્યસનીઓમાં ૨૫% જેટલો જોખમી વધારો થયો છે. આ વાસ્તવિકતા સામે આવી ત્યારે પોલીસ કમિશનરને એવો સલાહ કરવામાં આવ્યો કે, શાળાની આસપાસ તમાકુ-ગુટકા વેચતા હોય તેની સામે કોઈ કાયદો છે કે નહીં? જવાબમાં પોલીસ કમિશનરે કહ્યું હતું કે, હા, શાળાથી ૧૦૦ મીટરની ત્રિજ્યાના વિસ્તારમાં ગુટકા વેચાણ પર પ્રતિબંધ છે અને તેનું જાહેરનામું પણ છે જ. પોલીસની ધ્યાનમાં આવી બાબત આવે ત્યારે પગલાં લેવાય જ છે, પરંતુ હકીકત એ છે કે શાળાઓ પાસે વ્યસનનાં હાટડાં ફુલેફુલે છે અને પોલીસ માત્ર નિવેદન કરે છે.

(ब) गुजराती में अनुवाद कीजिए :

५

आज से तीन हजार वर्ष पूर्व भारतीय संस्कृति का जो रूप था, आज भी मूलतः वैसा ही है । मिस्र, बेबिलोन और यूनान में भी प्राचीन सभ्यताएँ उठी थी, किंतु काल ने उन्हें ध्वस्त कर दिया । केवल भारत ही एक ऐसा देश है, जिसका अतीत कभी मरा नहीं । वह बराबर वर्तमान के रथ पर चढ़कर भविष्य की ओर चलता रहा है ।

(क) हिन्दी में अनुवाद कीजिए :

१०

મહાદેવભાઈ ભારતના રત્ન હતા. ગાંધીજીની પ્રેરક શક્તિ હતા. રામ-લક્ષ્મણ કે કૃષ્ણ-અર્જુનની જોડી જેવી ગાંધી-મહાદેવની જોડી હતી. મહાપુરુષની સેવામાં જ પોતાના જીવનની ઈચ્છાઓ સમાઈ જાય એવા તેઓ હતા. પોતે મહાન થવું નહીં, પણ મહાનની મહાનતા ટકાવી રાખવી એ એમની જીવનનીતિ હતી. નાનપણથી જ દેશપ્રેમની ભાવના જાગેલી એટલે સારા વકીલ થયા. પણ ખૂબ કમાણી કરવાની ઈચ્છા ન હતી. ગાંધીજીની વિચારસરણી નવી હતી, તેમની રહેણી-કરણી પણ નવી હતી. બધા કરતાં એમના માર્ગ જુદા હતાં. છતાં તેમનાથી આકર્ષાઈને મહાદેવભાઈ બાપુનાં ચરણે બેઠા.